

2^a
3
4
5
6.
6^a
16
1



1653.

1^a & 2^a Covingius, Hermannus: De civitate et civitate in genere
considerata 2 Exempl.

2^a & 3^a Covingius, Hermannus: De republica in communi
2 Exempl.

3. Hahn, Henricus: De alienationibus. Rec. 1745-

4. Hahn, Henricus: De injuriis circa personam et vel
honorem.

5. Hahn, Henricus: Disputationum ad Cod. VI ex l. 1, 2, 3
et insert. authent. usque ad l. 14 de ss. eccles. et de
reb. et priv. cas.

6. Hahn, Henricus: Disputationum ad Cod. VII ex l. 14 et
seqq., cum insertis authent. et finem de sacrosanctis ecclesiis
et de rebus et privilegiis earum.

6^a Hahn, Henricus: De mutuo universitatum

1654.

1^a & 2^a Covingius, Hermannus: De republica antiqua vete-
rum Germanorum. 2 Exempl.

2. Felder, Johannis, a : De regimine civitatum et gentium, potissimum ratione prudentiae legislativae vicerar et similibus.
3. Hahn, Henricus : De mutuis petitionibus et mutuis accusationibus
4. Hahn, Henricus : De legationibus, sive legatorum auctoritate, privilegiis
5. Hahn, Justus et Nulcorius, Christianus Wilhelmus : De anticategoris
6. Wernerus, Georgius : De jure succedendi in rebus expeditoris et a territorialibus . . .
7. Wernerus, Georgius : De societate .
8. Wernerus, Georgius : De jure totalitatis . . .
9. Wernerus, Georgius : De restitutionibus in integrum

l

triac

lius

lori

4

2

1

10

11

12

13

14



[Faint, illegible handwriting in a cursive script, likely a list or index of entries.]



EXERCITATIO POLITICA
DE
CIVE ET CIVITATE
IN GENERE CON-
SIDERATA

Q V A M

Aspirante Divino Numine

SVB PRAESIDIO

Viri Amplissimi atq; Clarissimi

HERMANNI CONRINGII,

Philos. ac Medicinæ Doctoris, hujusq; & Po-
litices in Academia Iulia Professoris Celeberrimi, S.

R. Majest. Sueciæ Illustrissimi Comitis Ostfrisæ

Consiliarij intimi & Archiatri.

Domini Præceptoris ac Promotoris sui

æternum venerandi

Publicæ disquisitioni subjicit

AUGVSTVS MILAGIVS

HALBERSTADIENSIS.



HELMSTADII

Typis HENNINGI MULLERI Acad. typ.

clō 13 c llll.

EXERCITATIO POLITICA

CIVIS ET CIVITATE
IN GENERE COM

HEINRICH
Ephor Medicus Doctor, Philosophus
in Academia Philosophica

AVGVSTVS
HALLERTADIVSIS

Typis Benjamin Meyerri Acad. Typ.





THESIS I.



Uemadmodum omni illi, qui de Republica
ejusque speciebus dextre atque ordine di-
sputare velit, necessario incumbit, aliquam
de civitate ejusque natura præmittere tra-
ctationem, ita & nobis ingenij exercendi
caussa de civitate, quod bene vertat Deus,
acturis in civis ipsius essentiam fuerit in-
quirendum, siquidem & vestigia nostri Aristotelis hanc consequentiam 3.
Polit. 1. initio neccientis, & methodum ejus *ἰσχυμῆν* se-
qui velimus, qui satis graves causas sui reddit instituti.
Cum enim in ipsa de civitate tractatione frequentes de ci-
vibus incidant controversiæ, quumque civis definitio-
nem civitatis ingrediatur, utique nec hæc accuratè con-
stitui, nec illæ commodè componi, nisi perspecta civis na-
tura possunt.

I. Quoniam vero vocabuli civis ambiguitas do-
ctis paciter ac indoctis jam tum ab Aristotelis ævo impo-
suit, & hodiernum multis erroribus facem ac occasionem
præbuit, de tollenda ea ante erimus solliciti, quam ad ex-
truendam civis definitionem (à qua omnis de re aliqua
suscepta institutio proficisci debet *Cic. lib. 1. de offic.*) nos
accingamus.

III. Primò autem civis nomine vulgò venit omnis
subditus: Quo spectant ij, qui civem per subjectionem
definiunt, ut Bodinus *1. de Republ. 6.* & alij. Qui in duplici
errore nobis versari videntur, cum quod hoc modo in ci-
vium



vium numerum inquilinos & servos (quos utique subditos esse frustra quis negaverit) etiam referant, tum quod non satis civitatis naturam percipiant, unde cives appellationem nanciscuntur. Civitas scilicet non denotat quamvis multitudinem hominum, sed societatem quandam, cujus partes essentielles sunt cives. Iam vero non omnis qui vivit in civitate aliqua statim & socius revera est, aut societatis particeps, nisi per improprie vocem societatis usurpes.

IV. Secundò nonnunquam ij tantummodò cives appellantur, vel appellari volunt, qui ex utroque parente cive prognati sunt, sed jus civitatis ab ava quoque & proavo repetere possunt: Qui coeteros Patre tantum vel Matre cive ortos nothos appellant. Hæc significatio Athenis annitente Pericle ita invaluerat, ut in jus paulatim verteretur, & spurij loco, (referente Plutarcho in *Themistocle*) esset, qui ex alterutro tantum parente cive nasceretur: quam legem non tantum Aristot. noster 3. *Polit. c. 1.* unâ cum Gorgiæ objectione, egregie refutat, sed & ante eum, occasione ejusdem Periclis, abolitam fuisse memorat in vita ejus Plutarchus. Hujus enim unicum filium ex muliere externa susceptum nomine Paterno in curia censi senatus jussit. Et vero quaestio est politica num qui alterutro Parente duntaxat nati sunt cives, in civium numero haberi debeant, nec ne: cur item aliquis omnino peregrinus debeat admitti? Soletque decidi ex usu reipublicæ cujusvis, quarum alij atque alij hoc vel illud convenit: nec enim in his aliquid est, quod perpetuo & in omnibus civitatibus habeat locum.

V. Tertio denique civis nomen usurpare possunt pueri ex Patre cive nati, senes item depontani, & ij, qui ad certum tempus ex civitate relegati sunt 3. *Polit. c. 1.* Sed
! quum

quum omnibus pro tempore facultas suffragij ferendi & judicij administrandi desit, liquido patet, eos non ἀπλῶς, sed secundum quid civium mereri nomen. Pueri scil. quod quando per ætatem licebit, jam actu sint socij: senes quod fuerint & sola ætate reddantur inhabiles: exules item quod cum jus civitatis habeant, in pœnam careant. Honorarij vero cives tam longe à natura veri civis absunt, quam quondam is, qui odore carniū pascebatur, à carnibus ipsis. Qui autem præter hos nobis jam recensitos, hoc nomine vulgo veniunt (ut, v. g. οἱ διὰ τῶν συμβόλων κοινῶν ὄντες) eos quia una litura è catalogo civium delet Philosophus citato sæpius cap. 1. Idcirco nobis hic licebit esse brevioribus. Hæc illa vocis hujus in signis ambiguitas in causa procul dubio fuit, quare à multis hodiernis Politices scriptoribus essentia veri civis non indagata, aut extranea ferme admisceantur, aut vero cives cum municipibus mire confundantur. Quod admiratione non egere ait Besoldus 1. Polit. XI. §. 1. quum quilibet se ad normam suæ civitatis, vel usitatæ etiam loquendi consuetudinis accommodet. Nunc postquam vocem ab ambiguitate, quantum instituto nostro sufficere arbitramur, liberavimus, ad indaganda ea, in quibus essentia civis consistit, duce eodem Aristotele perrecturi sumus.

VI. Sicuti autem in omni in universum societate is socij demum appellationem meretur, qui salutem societatis per se promovere velit & possit, (quod exemplo à navigantibus perito ostendit Aristoteles 3. Polit. c. 3.) ita nemo in πλειοτάτην illam κοινῶν, (uti in simili re à minori ad majus argumentatur Philosophus 1. Polit. 2.) admitti debet, qui tali facultate destituatur, qua finem civitati propositum pro viribus possit adjuvare. Quamvis autem bene multa sint, quæ partibus civitatis hic incumbant,

bant, eorum tamen summa genera ex Philosopho exhibimus, cujus præclara verba & ad nostrum propositum congrue accommodata ex 4. Polit. 14. non possum quin adscribam. *Tres autem sunt omnes Rerump. partes inquit, quibus præclare constitutis necesse est & ejus species eo ipso inter se dividi, quo singula hæ partes differunt. Atque ex his tribus partibus una quidem versatur in publicarum deliberationum facultate: Secunda in magistratibus: Tertia in judiciis.*

VII. Tamen si vero primam istam partem, i. e. facultatem dextre de rebus communibus deliberandi in cive suo expresse requirere non videtur Aristoteles: id tamen nondum in certitudinis cujusdam istud, ex quo civis definitionem jam tradituri sumus, fundamentum arguit; nam voce *δέχης*, qua Aristot. in definitione civis jam utitur, non magistratus tantum, sed & jus suffragia ferendi designari, Piccartus & Giphanius existimant. Quamvis non desint, qui voce *κρίσεως* hanc deliberandi potestatem comprehendere volunt.

IX. Cum itaque jam ea à nobis sint exposita, quarum respectu quis maxime finem civilis societatis participat, non ultra dubitamus civem cum Aristotele definire: *τὸν τῆς κρίσεως καὶ δέχης μετέχοντα, socium civitatis, qui imperij & judiciorum civitatis istius particeps est vel esse potest. 3. Polit. 1. & 8.* Hac semper observata proportione ut is magis vel minus civis dicatur, qui magis minusve de fine civitatis participat. Quia enim imperium, suffragia & judicia in rebus publicis ulque adeò variant, ut inde tot diversæ orientur species, quid mirum fuerit, si hæc definitio omnibus civitatum socijs ex æquo accommodari nequeat, in qua Philosopho ad potissimum analogatum respiciendum fuit, (est enim civis è numero eorum, quæ disuntur ab uno) quando ipse monet 1. Polit. 3. perfectissimum

num quodque in suo genere definiendum esse, quod inferiora magis minusve Participent. Ad hæc veri civis essentialia respexit Homerus, quando Achillem de injuria sibi ab Agamemnone illata sic conquerentem inducit Illiad. 9.

Μνήσμαι ὡς μ' ἀσύφηλον ἐν ἀργείοισιν ἔρεξεν

Α τρεΐδης, ὡσεὶ τιν' ἀτίμητον μετανάστην.

Scilicet argumentamur is à posteriori, quod, quoniam sibi nullus ad honores aditus pateret, civis quoque loco non haberetur. Conveniunt quoque nobiscum omnes ij Doctissimi Viri, qui Venetijs solos Patritios, in Polonia solos Nobiles cives esse volunt.

IX. His ita recte intellectis facillimo negotio occurrere potest Ioanni Bodino, qui definitionem nostram ex hoc capite rejicit, quod stante ea subditis hoc modo è civitate sublatis magistratus officium insuper eludatur. Ad quosenim, inquit, pertinebit jussus magistratus, si omnes cives ipsi sunt magistratus participes? Clarissimus Arnisaus ad infirmandum Bodini argumentum ait, Aristotelem loqui de cive reip. potestati nondum subjecto, qui æquali etiamnum jure cum reliquis civibus gaudeat. Quæ ut maximè ita se habeant, nos tamen aliunde quam ex ipsomet Arist. responsionem ad tam elumbe Bodini argumentum minime petemus.

X. Primo enim quod supponit iste, hac posita definitione subditos è civitate tolli, id nos pernegamus, quia non ilico ipso actu gerit magistratum & judicijs præ est, qui facultate ejusmodi munia obeundi est instructus. Neque enim omnes unahis officijs præ esse possunt, sed requiruntur, ut idem (si aptus imperio civili esse velit) parere quoque didicerit. Hinc est, quod Aristoteles civem 3. Polit. 3. definiat *μετρίως τὸ ἀρχεῖν καὶ ἀρχεσθαι*, imperandi & par-

parendi virtute præditum. Præclare, ut solet, M. Tul-
lius l. 3. de LL. *Non solum magistratibus præscribendus est
imperandi modus, sed & civibus obtemperandi. Nam & qui be-
ne imperat, paruerit aliquando necesse est, & qui modeste paret,
videtur, qui aliquando imparer, dignus esse.* In Regno certe
aut tyrannide, ut & in Aristocratij nihil causæ habet cur
timeat de minuendo subditorum numero Bodinus, cum
unus in ijs vel paucissimi tantum facultatem suffragij fe-
rendi, & judicandi explicare queant. In statu vero popu-
lari & Democratia, quibus principaliter nostra definitio
competit, alternant parentium (uti diximus) imperanti-
umque officia, nec imperandi facultate, sed certis quibus-
dam signis, & coercendi potestate subditi ab imperanti-
bus distinguuntur. *1. Polit. ult.* Adeo ut hic quoque timo-
re isto nos liberatos esse videamus. Non: dicam jam, quod
numerum subditorum augeat inquilinorum & opificum
multitudo, ex quibus illi quidem subditi, cives vero non
sunt; hi vero partim cives sunt, partim non; uti è seqq.
apparebit.

XI. Quæ alias de Atheniensibus à jure suffragiorum
exclusis subjicit Bodinus, ea quum doctissime à Piccarto,
Arnisæo *Polit. c. 6.* & Besoldo *1. Polit. c. XI.* sint confutata,
huc transcribere super sedemus. De falsitate definitio-
nis Bodini, qua civem per liberum hominem potestati a-
lienæ subjectum definit, demonstranda magnopere non
laboramus, sed ad ea, quæ porro faciunt ad vindicandam
nostræ definitionis veritatem progrediemur.

XII. Iudiciorum autem (1) civem nostrum volumus
esse participem ut de privatis & publicis causis jus reddere
possit. *4. Polit. c. 16.* Circa hæc enim officia judicum ver-
lari notat Polybius *histor. VI. judicia*, inquit, *publica in uno-
quoque Regno constituenda, quæ privatorum lites decident, &
scelere*

scelera publica puniant, & provinciarum seu partium Regni lites inter se dirimant. Non autem audimus eos, quos ætas Aristotelis tulit, qui juris dicendi facultate instructo nomen magistratus non convenire, & hac de causa hoc munus nequicquam ad essentiam civitatis facere arbitrabantur. *3. Polit. 1.* Etenim, quocunque tandem nomine designes judicem, historiæ certæ documenta nobis certissima exhibent, magni ab omni ævo habitum judicium in Rep. munus, neglectumque judiciorum remp. in extrema pericula conjicere posse, ut ad eo vel hoc uno nomine, si maxime magistratus nomen minus recte ijs competat, ad constituendam civis definitionem merito assumi debeat juris dicendi facultas. Deinde, quod caput est responsionis nostræ, id, ex quo hanc consequentiam deducunt (nimirum iudices nihil cum officio magistratus habere commune) evidenti falsitate laborat; Fieri enim ferme non potest, ut iudex omni omnino coercendi vi penitus destituatur; nam cui jurisdictio data est, eidem quoque ea concessa esse videntur, sine quibus jurisdictio commode explicari nequit. *2. de jurisdict.* Quin in Romana Rep. jurisdictio jure magistratus competebat; unde manus militaris, & mandate jurisdict. (mandare autem eam non poterat, nisi qui jure magistratus habebat) in jure fit mentio, de quo latè *Sutholtus Dissert. de jurisdict.*

XIII. Quando (2) civem ex imperio æstimari volumus, mixtum (liceat nobis distinctionem Romanis usitam ad nostrum institutum transferre) non tantum, sed etiam merum imperium designamus. Illud enim civis nostri officium exhaurire nequit, cum nudæ tantum jurisditioni videatur inservire: *Suth. de jurisd. rh. 238* Si vero id mirum alicui videri possit, quod id, quod summa potestas sibi soli reservat, omnibus civibus commune esse

B

dica-



dicamus, is attendat, nos hic considerare civem nondum summæ potestati subditum, & qui & ipse aliquando summæ istius potestatis particeps fieri possit. Sic & majestati soli competit, ordinare magistratus & judicia, attamen propterea non sequitur, hæc duo ad civis essentiam necessario non requiri. Attendat porro civem nobis maxime in Democratia & statu populari constitutum definitum fuisse, in quibus Rerump. speciebus omnino per est necessarium, uti cives hac imperandi facultate sint aliquatenus instructi. Denique advertendum est, nos non à singulis civibus exercitium meri imperij exigere, sed facultatem illam atque illud jus quo aptus est, ad id, sicubi occasio ferat, capessendum.

XIV. Ius denique (3) suffragiorum civi nostro adscribimus, sive id τῆς κτίσεως, sive cum Piccarto τῆς δέξεως complectaris. Est autem id usque adeo proprium veri civis ἀετιμίων, ut officio suo nullo modo defungi dextre possit, nisi deliberationibus & suffragijs ferendis adhibeatur. Evincimus id hoc argumento: Quicumque salutem civitatis ope consilioque pro viribus juvare tenetur, is ad suffragia in magni momenti negotijs admitti debet. Atqui omnes cives. E. Quomodo enim suppetias feret Reip. qui morbos ejusdem ignorat? Et quomodo quis membrum societatis audiret, qui ad sententiam de rebus ad societatem pertinentibus dicendam non adhiberetur? Sane plebs Romana, antequam ad suffragia & honores admitteretur, conqueritur, sibi nec in consortio, nec societate Reip. esse licere apud Livium VI. Cap. 37. Quod tamen cum dicimus, non ita accipi sententiam nostram volumus, quasi omnes cives de quibuslibet negotijs ferre suffragia deberent, (hoc enim & immensum laborem, & liberalius, quam in quosvis promiscue cadit, otium exigat)

git) sed potest à civibus in quibusdam (minoris præfer-
tum momenti) negotijs aliquibus potestas definiendi &
decidendi committi, qui ea autoritate armati universum
populum repræsentant. Omnes autem ij Doctissimi Viri,
qui suffragiorum jura à civibus abesse posse existimant,
videntur non tam rem ipsam, & definiti ab Aristotele civis
perfectionem, quam mores Romanæ Reip. spectasse, in qua
multi civitatem, sed sine suffragio sunt adepti. Gell. 16. c.
13. Liv. Cic. passim. Accidit nempe frequenter, ut à splen-
dore & magnitudine Reip. Romanæ deceptis mores ejus-
dem pro communibus & universalibus præceptis vendi-
tentur. De tribus autem his essentialibus notis latius & di-
stincte agentem vide Philosophum 4. Polit. c. 14. 15. 16.

XV. His ita positis, manifestum (opinor) erit, pri-
mo quibus de causis Aristotelis noster civem in statu po-
pulari & Democratia maxime definitum esse affirmet, ni-
mirum non tam, quod optima Respublica, si introduci
posset, popularis futura esset, (hoc enim ad Democra-
tiam applicari nequit per ea, quæ contra Platonem di-
sputat Philosophus 4. Polit. cap. 2.) sed quia in his speciebus
nihil ferme, quod alicujus est momenti, defini solent, ni-
si sciente & approbante multitudine. In alijs autem Re-
busp. necessitate tantum postulante conciones indicun-
tur, ac paucissimi ad suffragia de re communi ferenda ad-
mittuntur, uno vel oppido paucis Remp. occupantibus:
In hanc sententiam Cicero civem definit, quod sit, *qui non
potest patrie in sua civitate potentiam, quæ supra leges esse
velit.* Quæ certe definitio omnium optime statui popu-
lari & Democratij applicatur. In tyrannide enim, re-
gno & Oligarchijs legum claustra facillime percurrunt
summæ potestates.

XVI. Secundo: in quantum variæ vocis hujusfi-
gnifi.

B 2

gnificationes supra nobis recensitæ à genuina nostra abeant, & quare factitijs, infamibus, inquilinis, pueris & decrepitis nostram definitionem minime dixerimus convenire. Argumentum evidens est, malorem scil. tibi perpetuo ipsa definitio civis suppeditat, sub qua si subsumseris servos, inquilinos &c. omnibus sententiæ nostræ ratio abunde constabit. Illud tamen inter eos, quos jam modo exclusimus, discrimen existit, quod factitijs, pueris & senibus, etsi πρώτως quidem ac per se cives appellari nequeant, non tamen intrinsecum aliquod vitium in hæreat, sed illis quidem novitas, (quemadmodum Cicero à Salustio novus homo vocatur) posterioribus utrisque vero ætas obstet, quo minus imperium & judiciorum potestas illis communicetur, vel communicari possit. Reliqui autem, ut infames, exilio perpetuo multati, alio vitio laborant, quod ipsis spem capessendorum istiusmodi honorum fere penitus adimit. Servorum paulo post mentionem faciemus, quando de modis, quibus quis jura civitatis consequitur, acturi sumus. Illi vero, qui jus vocandi civem in iudicium, & coram iudice comparendi per fœdera sibi acquisiverunt, (ita nimirum τὰ σύμβολα plerique interpretantur) idcirco veri cives non sunt, quia unus duarum civitatum verus & omni modo proprie ita dictus civis esse non potest. Quum enim civis omnem operam, cogitationes, bona, ipsum denique sanguinem in usum civitatis suæ convertere vi juramenti, & omnis inter homines in itæ societatis exemplo teneatur, qui quæso id duabus civitatibus revera distinctis, sibi que non subordinatis in solidum præstabit? Præsertim cum facillime eveniat ut civitates illæ vel dissideant in ipso scopo, vel ita colliment in unum scopum, ut studia in diversa imo contraria rapiantur. Iure Romano certe in aliam civitatem
rece-

receptus amittabat Romanam, 3. *Cic. pro Caccinna*, adeo ut Atticus beneficio civitatis Atheniensium uti noluerit. *Corn. Nepos in vit. Att.* ne jacturam Romanæ facere civitatis. In qua usu receptum insuper erat, ut jus civitatis consecuturus fortunas suas Romam transferre fuerit coactus. Quod vero idem Cicero, 2. *de LL.* duplicem sibi patriam esse affirmat, unam loci, in qua genitus, alteram juris, inquam translatus sit, id nostram thesin nullo modo convellit. Is enim non de duabus specie distinctis civitatibus loquitur, sed de Arpino & Roma simul, quæ omnes etiam colonias & municipia ambitu suo complectebatur; Erat enim Roma communis omnium municipium cum Patria *l. 33. ad munic.* Neque id alio sensu accipiendum fuit, quam si nos pro juris Patria Remp. Germanicam, pro loci vero patria municipium hoc aut illud agnoscamus, cum tamen revera istud municipium in civitate Germanorum contineatur.

XVII. Hoc loco, quamvis extra propositum nostrum sit, annotari fortassis meretur, quod, cum nostra Resp. in totamque diversas partes sit discerpta, & jus temporarium præfecturarum in *αὐτοκρατορίας* ferme abjerit, adeoque quilibet principatus singularem propemodum civitatem constituat (vid. Bachov. in Treutl. *Vol. 1. disp. 3. sb. 6. Lit. E.* & citatum ab illo Andr. Knichen *de jure territ. c. 1. n. 65.*) magis proprie subditi alicujus territorij, ejusdem quoque cives vocentur, dummodo facultate consultandi, judicandi & magistratus gerendi in isto territorio polleant; Magis, inquam, propriæ quam usu Romanæ vel Græcarum civitatum, quæ omnia municipia & provincias sibi subordinatas habebant, ita ut non nisi magistratus in provincijs earum ditioni subjectis domo missi jus civitatis participarent, nec præfecturas in *αὐτοκρατορίας* transire pa-

diebantur, existimantes cum Seneca, nihil tam utile esse,
quam brevem potestatem, quæ magna sit. Quæ an ita se
habeant, nos hoc loco non disceptamus, quo maturius ad
ea, quæ ex definitione nostra deduci possunt, reverta-
mur.

XII. Pendet autem ex ea Tertio decisio varia-
rum, quas c. 1. & 3. movit, quaestionum (1) An servi & pere-
grini à Christhene in numerum civium à sciti justi cives sint,
nec ne? Quod quia aliquam dubitationem in animo le-
gentis forsitan excitare possit; secundum mentem Philo-
sophi breviter dissolvemus. Distinguit autem is inter non
justum & injustum; Et injustos quidem eos cives non esse
affirmat, propterea quod ab eo, qui tum ad clavum Rei-
publicæ sedebat, in civium numerum aggregati erant, a-
deoq; bono nitebantur initio. Non justos autem recte voca-
ri, quia ijs nondum fuissent instructi dotibus, quæ cives
ad munus hoc tuendum idoneos reddunt. Ea quippe
adhuc agunt, quæ cives illegitimi, & nullo bono titulo ni-
xi. Hæc autem distinctio inter injustas & non justas acti-
ones cum adducitur ab Aristot. s. *Eth. 1.* tum exemplis de
LL. πῶς & ἀπλῶς justis, & actionibus, quas ignorantes &
propter ignorantiam exercemus, illustratur ab eodem 3.
Ethic. 1. Cui plane geminum est, quod l. 11. de just. & jur.
Paulus respondet: prætorem etiam tum jus dicere, cum i-
nique decernit. Scilicet facit is quidem, quod injusti fa-
ciunt, verum quoniam à summa potestate Prætor consti-
tutus est, injustum eum, & latus ab eo sententias injustas,
appellare nefas est.

XIX. (2) Quid inter virum bonum & civem bonum
discriminis interfit? Nimirum civis bonus est, qui fa-
cultate judicia & magistratus administrandi, & suffragia
de summa Reip. bene ferendi est instructus. At vero vir
bonus

bonas est, qui munus suum proprium (secundum quod
quilibet bonus vel malus, prout in eo vel præstat vel defi-
cit, prædicatur,) i. e. virtutis actus bene potest exercere.
Equidem & possunt hæc in unum idemque subiectum ca-
dere, & optime nobiscum, rebusque Christianorum pu-
blicis ageretur, si ij, qui civium bonorum & verorum lau-
dem præ alijs affectant, ad virtutem etiam, & eam quæ vir-
tutum merces est, gloriam serio aspirarent. Tenendum
id autem contra eos qui eos demum curandæ & admini-
strandæ rei communi aptos censent, qui ipsam pietatem &
morum honestatem insuper, fas & nefas juxta habent,
dummodo se hac ratione boni civis officio præclare fun-
ctos gloriantur: Quod pestilens dogma eximis funda-
mentis convellitur ab Excellentissimo Domino Præsidente in
*lib. de Civili prudent. cap. 2. & Hug. Grotio in aurea præf. li-
bro de jur. bell. & pac. præmissa.*

XX. (3) An opifices recte civibus annumerentur?
quam quæstionem quia late pertractat Arist. 3. *Polit. 3. &*
7. Polit. 8. nos summa tantum capita paucis attingemus.
Et quidem hoc in unum certum est, quod opifices, cu-
juscunque sint generis, salutem civitatis si non alia qua-
piam re, saltem numero (ut Plutarchus agebat) juvent: At-
tamen obinde pars civitatis cujuscunque non sunt. Non
enim procedit, inquit Philosophus 7. *Polit. c. 8.* in hac ma-
jori consequentia: sine quibus Civitas consistere nequit,
ea sunt pars civitatis. Distinguendum igitur primo lo-
co nobis esse videtur inter opifices liberales & illiberales.
Illiberales, (*βαναύροι* Aristoteles vocat,) simpliciter exclu-
dimus, quia dum singulis diebus manibus suis victum si-
bi parare tenentur, rei publ. salutem parcius curare, nec
inter tam sordidas artes animos ad nobilissimam hanc cu-
ram attollere & elevare possunt: Multo vero minus ma-
gistra-

gistratibus gerendis & deliberationibus instituendis erunt idonei. Liberales vero opifices, (*πυρίται* dixerimus poterunt sibi aliquam consulandi atque judicandi facultatem parare, quo civium munera obire, ac magistratus (cum primis in statu populari & Democratijs, in quibus census est mediocris,) capessere queant. Quæ etsi ita se habeant, notat tamen Arist. 3. *Polit.* 3. plerumque hos opifices vano civis nomine lactari, atque hoc quasi delinimento à rebus novandis averri. Ad extremum sciendum est, olim in Græcis & Romanâ Respubl. quæstionis hujus usum exiguum, difficultatem pene nullam extitisse, quoniam vicem opificum tum temporis servi aut peregrini, aut summum liberti plerumque obiére, uti autor est Plut. *in Lye.* Dionys. Halicar, *lib. 9.* Vnde non est, quod miremur, si omnem de hac quæstione Aristotelis nostri disputationem eo tendere deprehendamus, quo opificibus jus civitatis penitus abjudicet.

XXI. Incidit hic quæstio satis difficilis, & à paucis hætenus agitata. An civis alterius populi judicio à sua civitate permissus, jura suæ civitatis retineat necne? Et negativam quidem valde probabilem facit (1) Quod civitas cum, quem hoc modo judicandum alijs permittit, sua societate velit ejectum, præsertim cum ipsamet aliquin pœnas de eo sumere potuisset; ubicunque enim aliquis dedi petitur, tum optio civitati relinquatur aut ponendi suum civem aut vero puniendum dedendi. (2) Quod infames, quales esse præsumuntur, qui tam graviter civitatem aliquam læsere, ut eos sibi dedi postulet, vel Aristotele teste civium numero, minime censeantur. Verumenimverò istæ rationes rem nondum conficiunt, & nos non prius de hac quæstione mentem nostram aperire poterimus, quam duos distinxerimus casus. Primo

an

an populus iste, cui reus deditus est, cum receperit ple-
ctendum, an verò suæ civitati (uti Posthumio Samnitibus
dedito contigisse Liv: memorat *lib. IX, cap. 10, 11.*) restituat.
Deinde, an delictum in populum deditorem poscentem
ipso jure, an sententia demum interpositâ infamet. Qui-
bus ita suppositis sententiam nostram his assertionibus
includimus. *Vna* est; si populus iste civem sibi permis-
sum receperit, tum nulla habita ratione delicti, ab alie-
natur jure civium, & postea aliquo casu reversus novo
beneficio ad consequenda civitatis jura indiget. Idque
probat ratio supra allata prima. *Alter*a. Si populus uti
noluerit permessa sibi plectendi potestate, & delictum in-
famiae poenâ lege expressa non coërceatur, tunc retinet
tamdiu jura civitatis donec civitas eum societate inter-
posita judicis sententia excluderet. Ratio hæc est, si enim
de infamia non nisi per judicis demum sententiam defi-
nitivam constat, utique restitutus is pristinae famæ vide-
tur, quamdiu civitas eum per judicem societate non eje-
cerit. Interim tamen liberum est civitate arbitrium, eum
vel poena afficiendi vel absolvendi. Et per hanc assertio-
nem restringitur ratio negativam tuentium postrema. *Ter-*
tia: si delictum ipso jure infamet, tum etsi populus læsus
remittat injuriam sibi illatam, nihilominus is eo loco cen-
setur, quo infames 3. *Pol. 1.* Aristot. habet, nempe civita-
tis membrum tamdiu esse desinit, donec restituatur. V.
hîc H. Grotium *de jur. bel. & pac. lib. 2. cap. XXI. §. 4.* ex quo
fundamenta hujus quæstionis depromimus. & de infa-
mia, quam lex & judex irrogant *Vesemb. Parat. de his qui
not. inf. §. 6.*

XXII. Quæstiones alias, quæ occasione harum ab
Interpp. magno conatu agitantur, data opera præteri-
mus, & antequam ad alterum disputationis nostræ mem-
brum

C

brum

brum transeamus, modis, quibus quis in civilem illam societatem asciscitur, enarrandis paululum immorabimur. Etenim si ijs, quos primitus mutui subsidij necessitas & amor vitæ beatæ conjunxit, vita pedentim functis, civitas novis & succrescentibus membris redintegrari debet, utique hoc saltem nomine non indigna erit tractatio, quæ hoc loco à nobis inseratur. Quanquam autem modi isti pro diversitate rerump. variant, nos tamen de ijs afferendis tantùm solliciti erimus, qui majorem cum ipsa natura civitatum, & Gentium jure convenientiam habere videbuntur, quorum in universum tres reperire licet.

XXIII. Primus isque præcipuus est Nativitas: Quum enim liberi juxta Arist. 8. *Ethic.* 12. sint pars Parentum, omnesque exteros amore erga Patriam superare credantur, merito ex Parentum persona jus civitatis sortiuntur communi Gentium more, & præsentis civitatis commodo. Nam eos præ alijs solemus societati ascribere, de quorum erga societatem studio ac favore nobis certo constat. Ideoque ijs gentibus, qui singularem nominis gloriam affectarunt, accurate observatum fuit, ut nullos nisi ex cive natos civitate donarent. Athenienses suos hoc nomine prædicat *αὐτόχθονας*. Isoët. *in Paneg.* (quanquam alij per *αὐτόχθονας* indigenas illos, quos è terra hinc inde prognatos vulgari errore credebatur, intelligant) Vlpianus in *l. 1. ad municip.* nativitatem primum acquirendæ civitatis modum facit. Nostros quoque Majores minime aliarum gentium adventibus & hospitij mixtos fuisse asseverat Tacitus *lib. de mor. Germ., cap. 2.* Duo autem nobis ad distinctam hujus rei cognitionem tradenda superant (1) Requiritur, ut nati infantis Pater civis fuerit: Quoniam enim jus omne liberi hoc casu ex persona Patris nanciscun-

ciscuntur, non potest in Filium aliquid juris derivari, quod in Parente non erat. Mater vero jus civitatis in liberos transferre non potest, nam etsi Matris quoque pars liberè rectè vocentur, tamen in civilibus Patrem tanquam digniorem sequuntur, id quod jure Romano satis constat ex *l. 19. de stat. hom.* Deinde, si è matris quoque persona jus civitatis in liberos transferretur, utique facillimo negotio contingere posset, ut quis duarum diversarum civitatum civis existeret, quod, ut *ib. 16.* annotavimus, veri civis officio & civili cum primis societati, ad quam omnes fere civium actiones referri posse Grotius docet *de jur. bell. & pac. lib. 11. c. 5. §. 23.* adversatur. Plane quemadmodum in diversis rebus publ. à jure naturæ & Gentium, vel per determinationem, vel non assistentiam LL. civilium receditur. Vid. Ampliss. Dn D. Hahnium *in observ. ad Vvesenb. de just. & jur. num. XV.* ita & multo magis non obstante communi hac consuetudine, uxoribus interdum jure civili hoc beneficium concedi potest, quod Ponticis competere refert Celsus, ut qui matre Pontica natus esset, sit Ponticus *l. 1. §. 1. ad munic.* Quando vero Patrem civem esse volumus, eo ipso eorum refellimus opinionem, qui commorationi vel domicilio Patris tantundem efficaciam in tribuendis civium juribus assignant, quod nimis absurdum est: Qui enim filius membrum esset societatis alicujus propter Patrem, cujus ipse socius non sit? Huc dubio procul respexit Eduardus I. Angliæ Rex, qui Wallis natos extra fines suos Principes detrectantibus, uxorem prægnantem in Valliæ fines duxit, ut futurum Regionis Principem in ipsa regione eniteretur Arnis *relect. Polit. lib. 1. cap. 5. sect. 10. n. 4.* (2) Tenendum est, quod natiuitas quanquam modus sit tribuendi civitatem præstantissimus, non tamen statim in locum & jus Parentum re-

C 3

cens-



cens natum infantem plene & simpliciter sufficiat: Cui-
cunque enim adempta est potestas tractandi ea, quæ ad ef-
sentiam civis debent concurrere, is ἀπλῶς civis appellari
nequit. Atqui infantibus & pueris in tenera ætate est
adempta. E. ii nequeunt &c. Aristoteli cives imperfe-
cti dicuntur 3. *Pol. 1. & 1. Pol. 8.* Illud vero spatium, intra
quod ejusmodi puer ad maturitatem judicij pervenire
potest, plerumque certo annorum numero in bene con-
stitutis Rebuspubl. definiri solet: Etiam si enim fortassis
unus & alter velocitate ingenij ætatem ipsam transgre-
diatur, tamen ad præcavendas æmulationes, & tollen-
dam è Republ. invidiam satius visum fuit, omnibus pro-
miscue certum fixumque tempus statuere, ne adolescen-
tes, qui in optimam partem cognoscuntur, stupiditatem
ingenij tam gravi atque manifesto dedecore luere cogan-
tur. Athenis cives hi imperfecti ad civilia munera prius
non admittebantur, quam nomen apud populares tabu-
lis Lexiarchicis professi essent, Romæ verò, cum togam
virilem sumfissent. Et hæc de primo modo, per quem
civitas obtineri potest, quo solo utuntur Patritij Veneti,
cujus rei causam copiose describit Machiavell. *discurs.
lib. 1. cap. 6.* Alibi hujusmodi cives Hybridæ dicuntur,
Kirchn. disp. Pol. XV.

XXIV. Operæ pretium fuerit, si quæstionem hic ad-
misceamus non plane sterilem, an civem hujusmodi Ori-
ginarium (de adoptato enim, cum tam arcto vinculo non
teneatur, res multum dubitationis non habet) in aliam
civitatem commigraturum invitum civitas retinere pos-
sit? Et pro affirmativa quidem militat amor partim Pa-
triæ, quæ maximam ortus nostri partem sibi vendicat.
Partim, quod novæ civitati fidem nemo possit dare, quam
prior civitas non remiserit, quodque à contractu perfectò
&

& consummato resilire invita altera parte non liceat. At-
tamen, si quæstionem non quidem ad Romanæ Reipubl.
LL. (quibus cives injussu Principis Italia excedere pro-
hibebantur) sed naturæ & Gentium jura examinaveri-
mus, contrariam sententiam tuebimur, servaturi regulam
naturalis æquitatis, ut liceat civi indicto prius abitu alio
migrare, dummodo id civitati nullum periculum vel da-
mnum creet, aut minetur. Argumenta pro altera sen-
tentia quod attinet, ea non sunt tanti ponderis, ut evin-
cant, quod illi volunt. Etenim istud quod quilibet bonus
civis se non sibi tantum, sed Patriæ etiam natum memi-
nisse debeat, non impedit, quo minus sine incommodo
Patriæ tuam conditionem meliorem reddere possis, quin
ad id te lex Dei & naturæ instigat. Sed in eo Patriæ amor
subsistit, ut si tua & publica salus in pari discrimine ver-
setur, tu vi hujus amoris hanc tuæ anteponas. Vnde tum
demum argumentum primum efficax est, quum civis dis-
cessurus proponitur, quando civitatis, eum non discede-
re, ullo modo interest. Quæ ultimo loco de obstructa fi-
de & contractuum natura afferebantur, ea omne punctum
non ferunt. Nam primo, cum tacito consensu hæc so-
cietas inita & nullis expressis regulis firmata sit, hanc sem-
per adjectam habere conditionem præsumitur, ut in tuo
arbitrio positum sit, abire societate, vel in eadem perma-
nere, maxime, si finem, ob quem te coetui cuidam aggre-
gasti, aut plane non, aut vero in alia aliqua civitate recti-
us obtinere licet: Id quod nec à jure civili abhorret,
quod renunciationi non fraudulentæ favet *§. 4. Inst. de*
soc. in societatibus, quæ omnium maxime pro fundamen-
to amicitiam habent. Hæc tamen ubique cautio adhi-
benda est, ne ex abitu illo in discrimen salus publica ad-
ducatur; Veluti belli & obsidionis temporibus, aut cum



tributum publicum ex solvendum est. Et hinc quoque sponte sua ruit altera de obligata fide objectio, quia enim jam consensus & finis, ob quem meam fidem obligavi, quique in moralibus jus facit, cessat, utique dicemus, te non teneri amplius, postquam membrum civitatis esse desisti. Renunciatione autem non fraudulenta id factum fuisse jam planum fecimus. Advertendum hic est, quaestioni huic locum non esse, ubi civitas edocta de abitu sui membri fortunas ei exportari permiserit, nam tum tacitus ejus consensus praesumetur, & res omni difficultate carebit. Gregatim vero discedere nullo modo licet, alioquin brevi societas civilis interiret. V. de hac quaest. H. Grot. *de jure bel. & pac. lib. 7. cap. V. §. 24.* & Arnisaem, qui dum contrariam sententiam acriter tuetur, ad instituta Romanae Reipubl. delabitur.

XXV. Alter, isque paulo imperfectior modus est Cooptatio: Quando enim res alicujus civitatis ita sunt comparatae, ut ad sui defensionem magno civium numero indigeat, merito Romanorum vestigijs insistit, quorum conditor Romulus, ut apud Tacit: *Ann. 11. cap. 24. vers. 7.* Claudius agebat, tantum sapientia valuit, ut plerosque populos eodem die hostes, deinde cives habuerit. Quod si Ciceronis judicio standum nobis esset, mature cooptatos nostros cives subduceremus: Is enim *lib. 3. offic.* usum quidem civitatis concedit peregrinis, at civitate ex sententia Crassi & Scavolae prohibet. At cum idem *2. de LL.* Patriam vocitet, & illam, qua nati, & illam qua excepti sumus, parum ab eo nobis periculi impendebit, praesertim, quoniam Tullium etiam nostrum *novum hominem* Sallustius appellat, qui tamen civitatem sibi ad tempus ademtam satis aegre tulit. Plusculum vero negotij faceffit nobis ipse Philosophus, qui factitios cives sua
definit

definit. non vult comprehensos, dum 3. *Pol. 1. ait*: Missos
igitur faciamus eos, qui (quamvis alia ratione hanc ap-
pellationem nacti sint) facti sunt & ascripti cives. Verum
enimvero, cum idem Aristot. *in fin. ejusdem cap.* ad scitos à
Clisthene cives pro civibus justis habeat, dummodo im-
perij & judiciorum possint esse participes, verba ejus alio
sensu accipi commode possunt. Nim. Aristot. non ab-
solute, sed comparatè ad cives *αὐτόχθονας*, qui majoris for-
tassis sunt dignationis, loqui, vel se ad perfectos, & mo-
rum institutorumque civitatis probe gnaros referre. Id-
que est, quod in bene constitutis Rebuspubl. ad coopta-
tionem primum accedere solet temporis quædam mora,
intra quam instituta Reipubl. perdiscere, & se dignos ge-
rendis olim honoribus & suffragijs ferendis efficere que-
ant, plane eodem modo, quo pueris etiam certum anno-
rum numerum præfinitum fuisse *ib. preced.* annotavi-
mus. Tandem nec nos inficias ibimus, Philosophum uti
alibi, ita hic quoque in extruenda civis definitione formas
Græcorum, & præcipue Atheniensis civitatis attendisse
(statum enim popularem non obscure pro perfectissima
& optimâ, quam *lib. 7. & 8.* describere inæcepit Reipubl.
agnoscit) quæ cum semel legitimo civium numero instru-
cta esset, non temere extraneos asciscere, & civitate dona-
re ex usu & consuetudine plerarumque Democratiarum
consueverat, idque ut obiter hic immiscebimus, ratione
non caret.

XXVI. Nam (1) ad Democratiâs constituendas un-
dique homines spe libertatis, interdum & licentiæ allecti
confluunt, ut proinde procedente tempore ad sui suo-
rumque defensionem extraneis non æque indigeant. (2)
Pluris faciunt suam Remp. in qua honores & dignitates
plerisque communicantur, quam ut extraneos quosque
ejus

ejus participes esse velint, quod una nos civitas Corinthiorum docere potest, quorum legati quum Alexandro M. jus civitatis obtulissent, ridentem hoc officij genus Regem mascule in hunc modum sunt allocuti: *Nulli civitatem alij unquam dedimus, quam tibi & Herculi, Sen. de benef. l. 1. cap. 13.* Sic Romani quoque cives se ad Deorum immortalium numen quam proxime accedere arbitrabantur, adeo usque, ut nec amplissimum Galliae civem cum infimo Quiritium compararent, teste pro Rab. Cicerone. (3) Denique, quod ingentes facilis illa alienigenarum cooptatio in Democratijs & Politijs excitet turbas: Cujus rei ratio longe petenda non est. Etenim si tu diversae nationis indolisque cives in tuam Remp. transtuleris, cauto profecto opus est, ne insuetus libertati & licentiae animus tam splendida occasione ad res novandas, & quavis molienda instigetur. Quantum enim interfit, quem animum ac affectionem nativitate & bona educatione instillatam ad Remp. afferas, id praeter alios egregie pro more demonstrat Aristot. § Polit. 1. his verbis: *ad quamque Remp. sua administratio est dirigenda, quum sui quamque mores & tueri, & ab initio fundare soleant, b. e. populares mores Remp. popularem, & paucorum potentiam, qui huic generi sunt accommodati.* Quum autem per cooptationem diversimode educati in unam civitatem facillime conveniant, non potest non inde ipsi Reip. aliquid periculi suboriri.

XXVII. Maxime autem in Democratijs excooptatione civium periculum metuendum est duabus potissimum de causis. (1) Quod majores in praedictis rebus, stimulos libertas addat, ad quos in tyrannorum, & Oligarchicorum imperio contenti subditi aspirare nequeunt. (2) Vehementer timendum est, ne populi libidinem peritæ & ejus libertati insidiantes optimates (quibus magna
domi

ximus, hinc inde promiscuè vagetur, introducendus est ordo quidam, quo gubernetur. Dicitur autem ille ordo forma civitatis, aut etiam respublica. Et vero etiam ab Aristotele definitur ἡ πολιτεία ordo civitatis, sive magistratum in eadem, & potissimum illius, qui summam potestatem habet 3. Pol. 6. 4. Pol. 1. & 4. Hic autem monendum, respublicas esse duplices, rectas alias, alias à recto aberrantes (παρεμβάσεις dicuntur Philosopho 3. Pol. 6.) seu minus rectas. Rectæ sunt, quæ τὸ συμφέρον κοινόν, communem utilitatem, spectant. Aberrantes, quæ quidem itidem commune commodum quærunt sed non ex æquo, verùm, primariò regentium, secundariò subditorum utilitatem Arist. d. c. Illius iterum tres sunt species simplices quidem (I) Regnum (II) Aristocratia (III) Politia seu Respublica in specie sic dicta. Seneca tres hos modos Epist. 14. sic describit. *Interdum populus est, quem timere debeamus, interdum, si ea civitatis disciplina est, ut plurima per senatum transigantur, gratiosè in eà timentur viri, interdum singuli, quibus potestas populi & in populum data est.* Hujus itidem tres species recensentur (I) Tyrannis (II) Oligarchia (III) Democratia 3. Pol. 7. Quæ omnes multifariam rursus subdividuntur, quas tamen subdivisiones jam non afferemus, cum ex Philosopho 3. Pol. 14. & 4. & Pol. 4. aliquot capp. seqq. peti possint, sicuti nec singularum definitiones hic cumulabimus.

XXX.

Præter simplices, quas modo recitavimus, dantur etiam respublicæ mixtæ. Dubium enim nullum est, quin duæ, tres, vel plures formæ simplices ita misceri inter se possint, ut exoriatur inde nova species à simplicibus diversa. Quanquam vero reipublicæ mixtæ definitio ad verbum in Philosopho reperire non sit, ex modo tamen mi-

D

stionis



tionis, præscripto ab eodem *4. Pol. 9.* satis deducitur, non solum dari ejusmodi rempublicam mixtam; sed ejusdem etiam definitionem inde erui posse. Imo sexto libro actum ab Aristotele de mixtis rebuspublicis esse, etsi hodie pleraque ejuslibri perierint, verosimile est ex ijs, quæ ab Amplissimo D. Præsidente differuntur Introductione in Politica Aristotelis. Sunt autem variæ admodum species mixtarum seu compositarum rerumpublicarum. Sic respublica mixta quædam est illa, ubi diversis ordinibus diversa majestatis jura sunt assignata. Similiter, si quædam summa potestatis jura optimates, quædam populus sibi vindicet, erit ex Aristocratia & Democratia resp. mixta. Quodsi penes Regem jura quædam, quædam penes Optimates sunt, mixta inde exsurget ex Monarchia & Aristocratia respublica. Qualis respublica mixta est Imperium Rom. Germanorum, & Regnum Poloniæ: Etsi hodierno turbulento omnium rerum in Polonia statu, qualis revera status sit, fortè ignoretur. Simile verò judicium esto etiam de mixtione aliarum rerumpublicarum.

XXXI.

Exinde verò, quod diximus esse Respublicas nonnullas aberrantes & detortas, non sequitur, eas non esse veras respublicas. Pari enim ratione se res habet cum republicâ, atque fieri amat in multis alijs, quæ indifferentia sunt, & conceptu suo neque bonitatem neque malitiam moralem includunt. Talia sunt v. g. Magistratus, Lex, Civis, Bellum &c. Magistratus nimirum verus est, non tantum qui rectè, sed & qui & perversè judicat. Quo ferè sensu illud *Jcti Pauli in l. ii. D. de l. & l. accipiendum. Prætor etiam tum jus dicit, quando iniquè decernit.* Est scilicet Prætor verus magistratus. Lex quoque mala vera lex est; quan-
doqui-

doquidem ad legis essentiam non requiratur bonitas moralis aut civilis, sive convenientia cum jure naturæ aut utilitate publica, sed sufficiat summæ potestatis placitum *s. Ethic. 10.* Civis item est, qui particeps est jurium civitatis, licet non præstet ea quæ bonum civem decent. Bella olim Romanorum, Alexandri M. imò hodiè permulta, vere sunt bella, licet nulla justifica bellandi causa sæpe numero subsit. Sic etsi quædam respUBLICÆ à rectarum ordine deflectant, veræ tamen esse respUBLICÆ non desinunt, modo ordine civitati congruo administrantur.

XXXII.

Ulterius & ille modus concludendi fallit, quo nonnulli colligunt, aberrantes respUBLICAS, eò quod imperantes in ijs primariò suam, secundariò tantum subditorum salutem quærant, prorsus habendas injustas, atque naturæ, divinisque L L. adversas. Enimvero, quod Naturam attinet, illam respUBLICAS tales adeò non vetare, inpropatulo est, ut potius ad eas amplectendas homines quosdam impellere videatur. Sunt nimirum, quos natura ingentibus animi dotibus exornavit, & quos prudentia & consilio benignè instruxit; contra non desunt, quibus ne micam quidem, aut admodum parum salis concessit, ut sibi de necessariis vitæ mediis prospicere neutiquam idonei sint, quique adeò necessum habent, nî petire malint, aliorum subesse regimini, tanquam servi dominis. Hoc verò uti in singulis hominibus contingere, extra omne dubium est; ita nihil impedit, quo minus etiam in universo quodam populo locum inveniat. Qui si subsit imperio dominico, benè de se actum putabit, modo tamen omne id habeat, undè vitam sustentet. Sic Cappadoces sensisse suam imbecillitatem, elucet, quod à



Rōmanis oblatam respuerint libertatem, negantes se sine Rege vivere posse. *Iust. lib. 38.* Bello legitimo capti, ut in servitutem redigantur, inque eos herile imperium exerceatur, itidem non videtur jus naturæ prohibere. Ut taceam, multas gentes satis prudentes, certis ex causis se subdidisse aliorum imperio. Egregiè & succinctè recenset eas causas Cicero l. 2. off. *Subjiciunt se homines, inquit, imperio alterius & potestati, pluribus de causis. Ducuntur enim aut benevolentia; aut beneficiorum magnitudine: aut dignitatis præstantia: aut spe sibi id utile futurum: aut metu, ut vi parere cogantur: aut spe largitionum promissionibusque capti: aut postremo (ut sæpè in nostrâ Rep. videmus) mercede conducti.* Divinis L. L. non repugnare, evincit præter servitutem singularium hominum approbatam, exemplum illud, quo DEUS, ad præviam sui rejectionem, & alterius Regis petitionem, populo Israëlitico, ad mores finitimarum gentium regem dedit, cujus arbitrio tantum non omnis libertas exponebatur *1. Reg. 8.* Heriliter sanè finitimarum gentium Reges dominabantur. Ex quibus constat, multa dominantium imperia, non esse injusta, quantumvis subditorum salutem per accidens tantum quaerant.

XXXIII.

Monendum porro venit; cujuscunque formæ rerump. tres præcipuas esse partes: quæ imprimis observari debent, in ijs, ubi plures participant, de summa potestate: quas qui benè perspectas habet, is maximam partem novit distinguere ac judicare, qualis hic aut alibi obtineat forma reipublicæ, num, item benè an secus illa sese habeat; his quippe benè affectis, necessum est reipublicæ formam benè etiam esse affectam. Est autem
prima

prima pars ea, quæ versatur in deliberationibus, de negotiis ad salutem reipublicæ spectantibus, quarum curatio potissimum est ipsius summæ potestatis in qualibet republica. Et verò occupata est hæc pars circa leges ferendas, mutandas, vel abrogandas; circa custodiam regionis; circa exportanda & importanda; circa pacem & bellum; circa vestigalia; circa jus vitæ & necis civium; & si quæ sunt alia, quæ recenset Philosophus *tum lib. 4. Pol. 14. tum lib. 1. Rhetor. 5.* Secunda pars dicitur Magistratus jus habens à summa potestate sibi demandatum ac dependens, deliberandi de quibusdam, & imperandi, maximè autem imperandi. Tertiam partem constituent judicia, quæ juris & injuriæ sunt dijudicationes *s. Eth. Nic. 6. 1. Pol. 2.* Pro diversa harum rerum seu partium constitutione etiam variæ oriuntur formæ. Recensere tamen, quot modis illa diversa constitutio contingere possit, supersedebimus: peti autem breviter potest ex Philosopho *l. 4. c. 14. & seqq.*

XXXIV.

His paucis jam ita expositis, simulque variis rerum speciebus indicatis, ulterius patescit; sicubi contingat, mutari unam speciem in aliam, ibi oriri novam civitatem. Sed explicatâ ambiguitate quæ latebat in vocabulo civitatis, eam quoque, quam vocabulum *Novæ* habet, quamq; hucusque reservavimus, evolvemus, ut eò clarius assertionis nostræ pateat fundamentum.

XXXV.

Dicitur ergo *Civitas Nova* dupliciter, (1) quando multitudo quædam hominum, hætenus nullius Republicæ

blicæ & nullo ordine gubernata, alicubi confluit, & certum ordinem instituit. Talem civitatem novam populus olim Romanus circa initia instituit, ut qui tum primò ex variis advenis, nullo jure hæcenus devinctis in unam societatem coivit. Qualis Nova Civitas tamen hodiè non solet esse adeò frequens. (II) quando reipublicæ forma, quæ hæcenus obtinuit, aut tota, aut ejus saltem extrema pars mutatur. Fuit verò jam olim in controversia, si contingant tales mutationes, utrum revera oriatur nova civitas, an verò maneat quæ fuit ante. Apparet hoc ex ipso Aristotele. Alia scilicet tum fuit hæc de re opinio vulgi, alia hominum philosophantium. Vulgus eandem manere putabat civitatem, si eadem mœnia, & iidem manerent homines. At philosophantes, his licet mutatis, manere tamen eandem civitatem, afferebant, nec oriri novam, nisi ordine civium mutato, seu inducta alia, quàm ante obtinebat, forma regiminis. Non desunt autem & hodiè, quorum alii vulgo, alii Philosophus præbeant assensionem.

XXXVI.

Aristoteles vero 3. Pol. 3. postquam prioribus ejus libri capitibus suam civis definitionem proposuisset, simulque definisset, utrum civitas eadem sit nec ne, ex identitate & diversitate regiminis æstimandum esse: illam tamen vexatam controversiam, an mutato statu, civitas ad solvendum id, quod ante mutationem status mutuo sumperat, obligaretur, ex ea non decidit, negans ad forum Politicum spectare ejus decisionem: ideoque & nos hanc controversiam nunc quidem nostram non faciemus. Vestigiis autem Philosophi insistentes, ostendemus non nihil clarius quandonam civitas dicenda sit nova.

XXXVII.

XXXVII.

In universum autem tria hinc occurrunt, quæ circa enodandam hanc quæstionem advocanda. (I) locus, (II) homines, (III) ipse ordo, quo homines administrantur. Loci mutationem non mutare civitatem, ut nova oriatur, inde patet: quod unius civitatis homines in diversis aliquando locis habitare, & contra, diversarum civitatum homines intra eadem mœnia concludi possint. Sic, si Rex Portugalliæ cum subditis suis Indiam peteret, eandemque regiminis formam ibi quoque retineret, hæc loci mutatio, neququam novam civitatem faceret. Peloponesi isthmum muro aliævis claudere possit, adeoque omnes inhabitatores una quasi insula atque ita uno loco concludere. Ast hæc inclusio non faceret Peloponesum unam civitatem, si diversimode regatur. De loco igitur quid in mutandâ civitate possit, hinc palàm est.

XXXIIX.

Quid autem de mutatione hominum dicendum? An fortassis, per illam oritur civitas nova? Et verò primo intuitu omnino hoc ipsum videri possit. Illi namque, hoc qui seculo vivunt homines, propter vitæ brevitate, sequens non attingunt, adeoque nisi mortuis semper succederent homines alij, civitas infallibillter interiret, utpote materiâ suâ, ex quâ conflatur, destituta. Hi ergò homines novi, facient fortasse civitatem novam. Verùm quamvis hæc assertio insignem præ se ferat speciem, tanti tamen momenti non est, ut in suas nos partes trahat. Nec enim successio illa, quæ fit in locum demortuorum hominum, facere potest, ut exinde civitas dicatur nova; quemadmodum nec flumen mutatur, aliâ
atque

atque alia licet aqua fluente, sed unum idemque permanet. Vistula certè adhuc est idem fluvius, licet infinites aqua sit mutata. Qui fuit populus Venetus ante octingentos annos manet hodiernum idem, utut pristinae gentis homines desierint esse. Hinc Isocrates Oratione, quam inscripsit de pace, civitates esse, dicit, immortales. Quod rectè Grotius *lib. 2. de jure belli & pacis c. 9. §. 3.* interpretatur, quasi esse possint immortales; quia scilicet populus est ex eo corporum genere, quod ex distantibus constat, unumque nomini subjectum est: quod habet *ἕν τε πῦρ* ut Plutarchus; spiritum unum, ut Paulus JCrus (indubie phrasi ex Stoica Philosophia mutuata) loquitur. Quamdiu autem illa *ἕν τε πῦρ* seu spiritus unus, qui in civitate quâlibet forma ejusdem est, manet, tamdiu manet & civitas eadem. Quem modò citavimus Plutarchum, sic loquentem in libello *de serâ Numinis vindictâ* audiamus. *Quamdiu illa, quae populum facit, & mutuis nexibus vincit communio, jus unitatis suae servat, tamdiu manet eadem civitas & manet idem populus hoc tempore, qui abhinc centum annis fuit, cum ex illis nemo nunc vivat.* Pertinet hoc *l. 76. D. de lud.* ubi Alphenus, qui è sutore, teste Horatio *1. Satyra 3.* factus est JCrus, sic ait: *Proponebatur, ex his iudicibus, qui in eandem rem dati essent, nonnullos causa audita excusatos esse, inque eorum locum alios esse sumptos. Querebatur, singulorum iudicum mutatio eandem rem, an aliud iudicium fecisset. Respondi, non modò si unus aut alter, sed etsi omnes iudices mutati essent, tamen & rem eandem & iudicium idem, quod antea fuisset, permanere.* Ulterius hoc ipsum elegantissimè multis adductis exemplis illustrat. Inde etiam est ortus mos loquendi, ut populo, qui nunc est, tribuamus, quæ eidem populo ante multa secula accide-

ciderunt ; ut rectè itidem observatum est Hugoni Gro-
tio *d. l.* confirmanti hoc ipsum pereleganter historiis sa-
cris & profanis.

XXXIX.

Ex hisce haud difficulter liquere arbitror, muta-
tionem loci aut hominum non facere novam civita-
tem. Restat inquiremus, an ordinis mutatio id faciat.
Quod quidem intrepidè, cum Philosopho *3. Pol. 3.* asse-
rere nulli dubitamus ; quin imo ex superius dictis jam
tum est manifestum. Concludimus autem rem omnem hoc
syllogismo : *Ubicunque forma alicujus rei mutatur, ibi mu-
tatur ipsa res : Atqui mutato ordine civitatis, mutatur ipsa for-
ma, E. mutato ordine civitatis, mutatur ipsa civitas.* Major
luce suâ radiat. Minorem hæcenus satis probatam dedi-
mus, cum in decenti multitudinis unione ipsam civitatis
formam consistere sæpius professi simus. Summa ergò
est, non locum, non hominum numerum ; sed unionem
ac ordinem, civitatem eandem facere vel diversam. Non
locum, quia non in ædificio, sed in consilio : non nume-
rum, quia non in multitudine hominum, sed in ordine &
administratione consistit civitas.

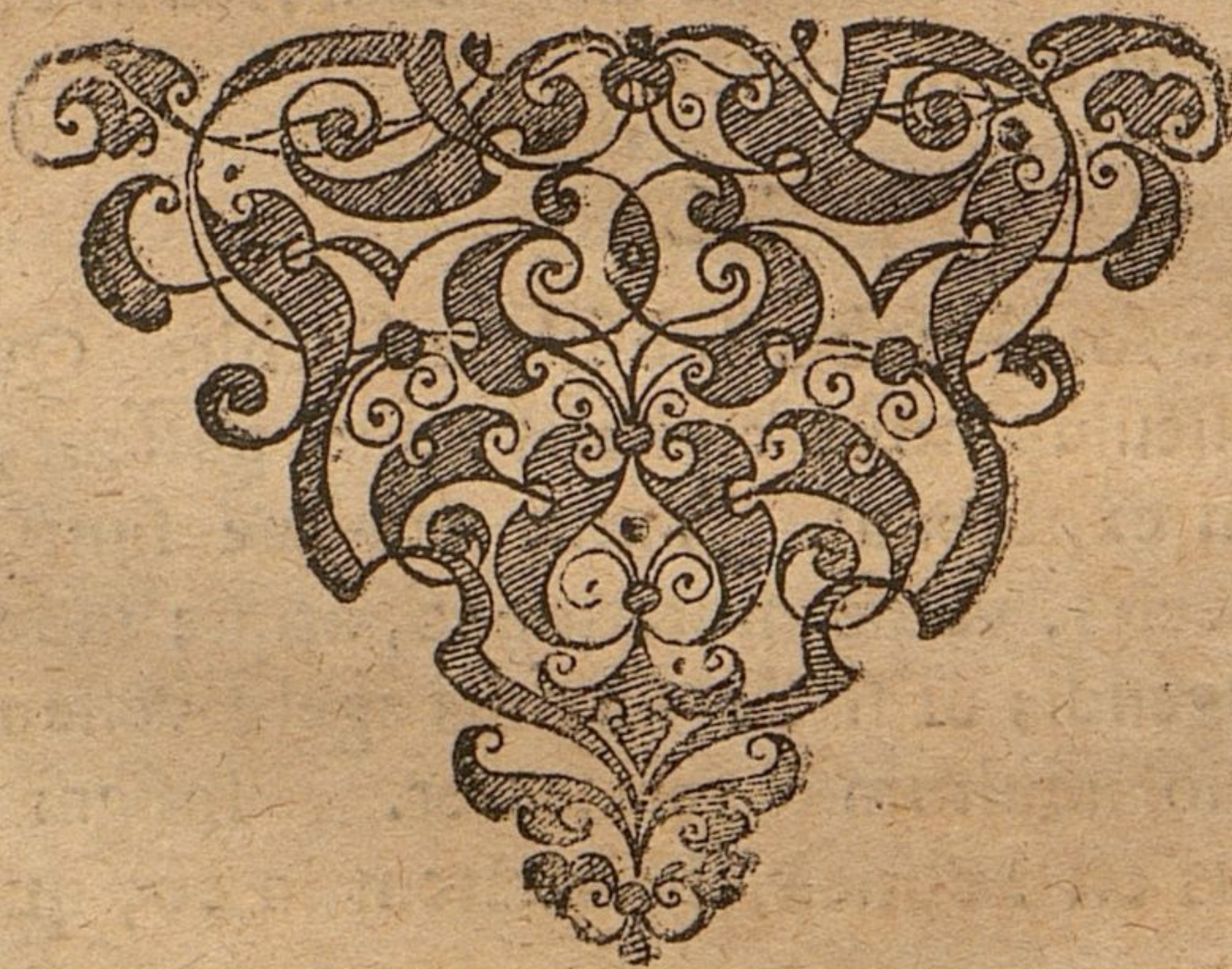
XL.

Atque hic fortè nobis subsistere licebit. Quæ vero
de regimine alicujus novæ civitatis adjici possent, singu-
larem operam exposcunt. Variæ namque sunt rerum
publicarum species, variæ mutationes, atque inde diver-
si modi eas regendi ; ut si de singulis agere vellem, præ-
sens exercitatio multum excreceret. Insigni autem
prudentiâ opus est Politicâ, si civitatem in eo, quem na-
E
cta

Orta est, statu novo retinere velis, præsertim, si in corruptum ex bono mutata sit. *Non minor certè est virtus, quàm quærere, parta tueri. Et facilius est quædam vincere, quàm tenere.* Si verò è corrupto facta sit mutatio in statum rectum, atque eum, qui aptus est ingenio populi, tum facilius retineri poterit; nisi sint, qui res secundas ferre nequeant. In universum accuratè observanda sunt præcepta summi Philosophi, quæ ille nobis prudenter adhibenda, in omnium rerum publicarum conservatione, reliquit.

F I N I S.

SOLI DEO GLORIA.





Welcher künfftig Theyl wil haben
In der Jugend reichen Beutt /
Muß die Arbeit nicht vergraben
In der Blüte seiner Zeit /
Er muß bald bey erster Jugend
Ehffrigst streben nach der Jugend.

Alexandern war zu enge
Seins Vatern ganzes Land /
Er wole in die breit und länge
Ferner strecken seine Hand /
Drumb er das bald bald angenommen
Was ihm möcht zu nutzen kommen.

Vmb zu lernen Helden-thaten
Vnd zu sein ein Krieges-Mann /
Ließ er den Homerus rahten:
Er nam auch begierig an /
Was der Stagirit ihn lehret /
Vnd zu seinem Zweck gehöret.

Naso deine Versse zeigen
Wie du deine Jugendt Jahr
Müssen mit der Arbeit beugen:
Was du sprachst / ein Versse war.

Was ein guter Hack wil werden
Wäset krumb fort ans der Erden.

Du legst deiner Jugend-Jahre /
Liebster Freund / nicht übel an /
Lernest / was dein graues Haare
Künfftig noch erfrewen kan :
Man kan schon auß deinen Wercken
Was du thun wirst / jekund mercken.

Fahre fort / laß dich nicht schrecken /
Was dich trifft für Ungemach /
Kunst und Weisheit wiros dich decken
Treibe ferner deine Sach
Wie du jektwol angefangen :
Ehre kommet schon gegangen.

Du wirst / weiß ich / höch erfrewen
Deiner frommen Eltern Herz :
Vnd dir wird es nicht gerewen /
Weil dir deiner Jugend-Kerz
Auch bey vieler Leute weinen /
Wird mit vollen freuden scheinen.

Seinem Herrn Landsmann vnd lieben Freunde
schrieb dieses in höchster Eyl

ANDREAS Brock.

Helmsstedt, Diss., 1653/54

ULB Halle

3

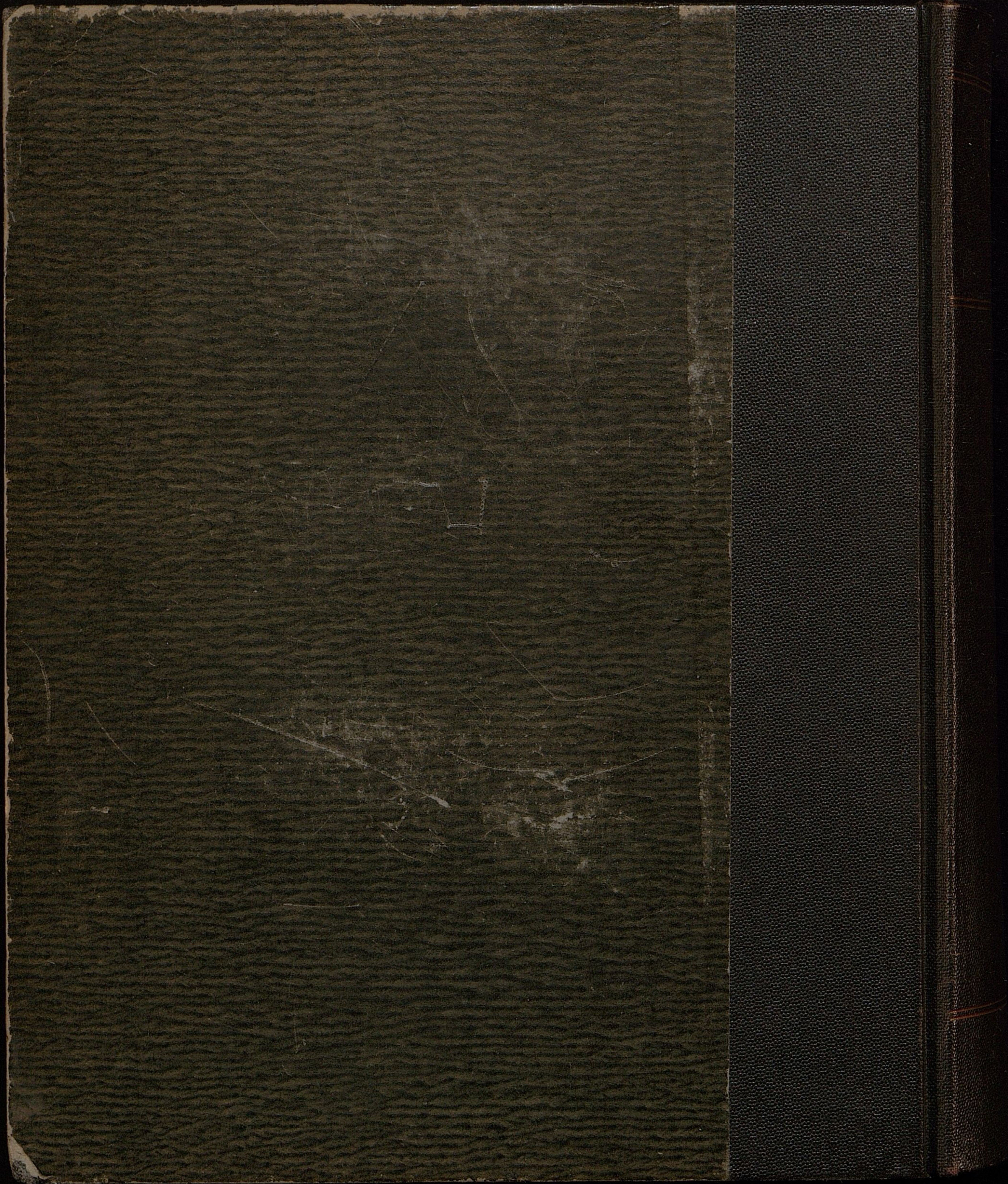
004 988 256

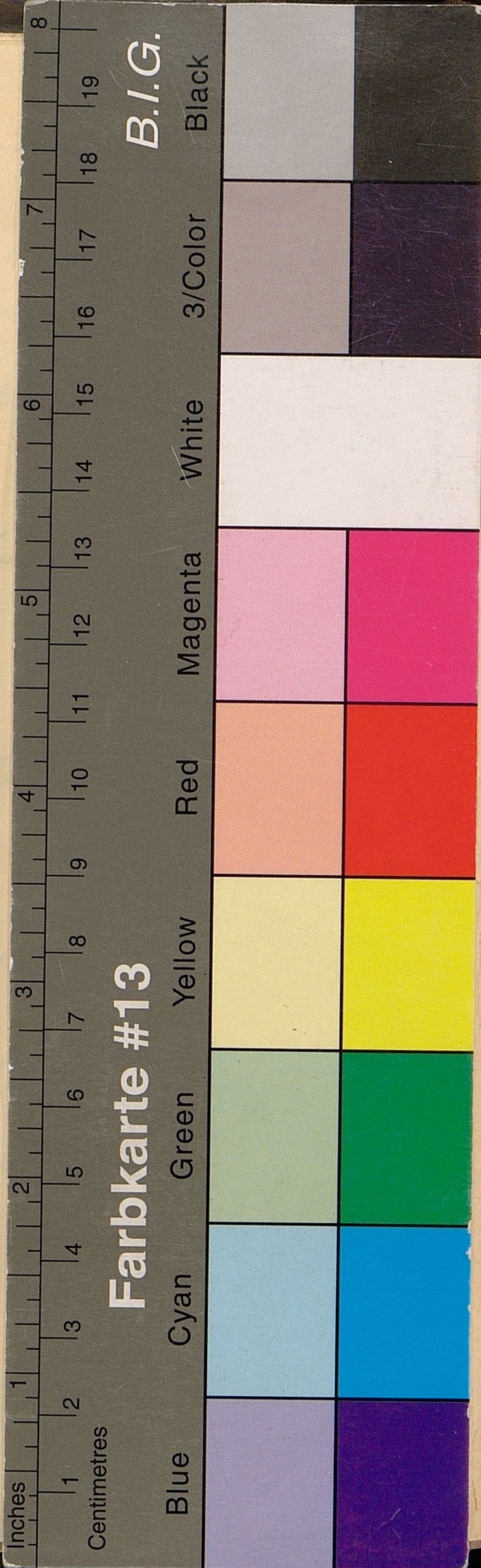


TA-OL

W. 17







EXERCITATIO POLITICA
DE
CIVE ET CIVITATE
IN GENERE CON-
SIDERATA

Q V A M
Aspirante Divino Numine

SVB PRAESIDIO

Viri Amplissimi atq; Clarissimi

HERMANNI CONRINGII,
Philos. ac Medicinæ Doctoris, hujusq; & Po-
litices in Academia Iulia Professoris Celeberrimi, S.
R. Majest. Sueciæ Illustrissimi Comitis Ostfrisæ
Consiliarij intimi & Archiatri.
Domini Præceptoris ac Promotoris sui
æternum venerandi

Publicæ disquisitioni subjicit

AVGVSTVS MILAGIVS
HALBERSTADIENSIS.



HELMSTADII

Typis HENNINGI MULLERI Acad. typ.
MDCCLIII.